

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Tor Kvantz, Flomantorp*
 Härad: *Konga* Berättare: " " "
 Socken: *Flomantorp* Berättarens yrke: *glasblåsare*
 Uppteckningsår: *1967* Född år *1902* i *Flomantorp*

Skreddare, sömmerskov och konfektion. s. 1-10. LMF 131

*Fruktar och bär i husbehovsodling och
konsumtion. s. 11-22. LMF 132*

Spåraddare, Sammanskor och
Konfektion som på frågelista 131.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LUF 131

Spåraddare som gick omkring i gårdarna
och sydde var mycket vanligt i min mors
barndom (Han var född 1869).

Den förste som hon minns var
Samuel Magnusson från Uxerås by
i Hra. Han hade inga gossar men
hans rena söner voro med och sydde.
I allmänhet hade denne spåraddare gyllet
på kottet. Två av hans söner blev med
även stationerade gyllesmän.

Den andre i vår del är sedermera som
ambulade kotte Olof. Även hans
fader hade varit spåraddare. Egendom-
ligt nog hade dess två ^{senore} samma extra-
sysselsättning. De voro auktionsutropare

24/1-67

Modig hade inga guller. Däremot hade
han en kärbar symaskin. Den ställdes
på ett bord och så revades maskinen
för hand. Denne maskin finns nu i vårt
hembygdsmuseum.

Jag har inte hört om sträddaren över-
-natade i hemmen eller inte.

Inte vet jag i vilken utsträckning man
skiperade sig vid sträddarens besök.
Mycket tyg var dock hemvävt. I Uggviken
fanns ett färgeri för tyger.

Yrskes amund känner jag ej till men nog
drens det med sträddaren, som i allmän-
het tycks ha varit mager. Här en skof.

Det gläder mig av hjärtans grund

att prettan sträddare väger ett pund,

med sax å vax å nål å trå,

å pressjärn avampå...

I min barndom (jag är född 1909) fanns
ett många skräddarverkställen i var ort.
Det var fyra i samhället en i Ålgården och
en i Fokboorp. I regel hade skräddarna
här i samhället en och två småbjäpore.
De sydde kostymer och rockar. Tyg tillhand-
-höll skräddaren i regel. En del personer köpte
tyg i Väyö. Vännes om att i min barn-
-dom sålde fringvandrande judar en del
tyger. Jag minns när jag var med min fader
hos skräddaren så fanns det stora
planscher på väggarna med herrar i olika
kostymer. En skräddare hade lärt hos
sin fader som också varit skräddare.
En var jordbrukarson som lärt lärt
yrket i Väyö.
Skräddarvärderna i Gästskilt hade under
1920-talet och framåt flera besöksmål

förtraendepådrag: - Kommunalfullmäktige-
ledamot, ordf. i Färdigvårdsstyrelsen.

Överförmyndare m. m.

Jag med all konfektionsfabrikerna kom
med sina kläder minskade givetvis både
antalet skräddare och deras arbetsmöjligheter.

Denne utveckling började under 1930-talet
och fortsatte med ökat tempo. Jag
finns en skrädderiaffär som mest sålde
färdigsydda kläder.

Min första skräddarsydda kostym
var den s.k. tårkostymen (konfirmations-
kostymen) Den kostade år 1917-32 kronor.
Då den dess hade min mor ändrat och sytt
mina kläder - givetvis av av äldre tyg.

Få var det vilka personer som först
började köpa konfektion. Ja enligt
min uppfattning var det personer som

ACC. N:R M. 16719:5.

var något så vär värdet, så att fabriker-
-nas modeller passade dem. Jag minns
mycket väl att långa och goda personer
i det längsta var kunder hos ortens
skräddare. Numera har ju konfektions-
sortimentet vuxit ut.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16719:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Fömmerskor. När sällskapet började
sin verksamhet är nog svårt att säga.
Min mor f. 1869 var i unga år i Växjö och
lärde där sy. Hon var sydd 20 år
vid detta tillfälle. Efter detta sydde hon
del i sitt hem och del borta i familjerna.
Efter det hon gift sig 1894 sydde hon i
hemmet. Det var utslutande kvinnoplogg
som hon sydde.
Efterhand som barnkullen växte blev
det mest allt sy till den egna familjen.
Till systern sydde honit till efter kon-
firmationen. Sedan lärde de sig sy själva.
Tre av systerna är i dag hemvävare.
Till oss pojkar sydde hon till uppåt
konfirmationsåldern. Det var i mesta
fall mycket ändring och liten delen del sydd
som mor sydde. Hon talade ofta om

ACC. N:R M. 16719:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När hon var ut i gårdarna och familjerna
och sydde fick hon äta för sig själv och
med den övriga familjen. Dagpenningen
vet jag ej. Arbetstiden varade från kl. 5
på morgnarna till kl. 8 på kvällen.

Hon sydde inte endast kläder för vardags-
bruk. Det blev även till att sy brud-
klänningar. Så var det även hemlämnarstämman
som var "brudsätta" d. v. s. klädde bruden.

Hon äldre syster blev även samsörsterka.
Hon började med detta år 1914. Så höll
hon på med detta några år framöver.

När hon sydde i familjerna hade hon
samma arbetstid som mor. Dagpenningen
var först året sjuttio fem ören.

När hon kom på morgnarna så var kaffet
kaffe, sedan blev det skokaffe. Mat-
tiderna ätes med familjerna utan

ACC. N:R M. 16719:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

han fick en ensam. När hon sydde
hemma var priset på en vanlig klänning
kr. 1.50. För en herrskjorta var priset
0.75 öre. Någon höjning av priserna kom
med åren.

I vår ort anlände alla hemsömmare som
had råd med det.

Mor såväl som min syster sydde inte
manskläder. Däremot vanliga kvinnokläder,
pajskläder, hemsömmad och lagning
m.m.

När mor började sy hade symaskinen
börjat komma in i bygden. Då fanns
i en del hem sygar som man använde i hemmen.
Det mesta byggdes köptes i Växjö och i någon
man i samhälls affärer. Jag har nog
mågot minne av flers maskindag,
när det gällde morer o.s.v.

Någon hemsömmerska som nu helt
lever på yrket finns inte här i orten nu.

Skidning av strumpor förekom tillganska
långt fram. I skolatiden lärde man
endast att stickorna skulle sticka strumpor.
Detta gällde till främmande 1910-11.

Jag utbildade skolan 1914, då fick stickorna
i sin klars även böja använda synalen.

Stemma stickade snor strumpor till oss
alla långt fram i tiden.

Det var ingen sed att mannen skulle
sy i knappar och laga strumpor.

Självt stoppade jag inga strumpor förrän
jag gjorde rekyken.

Man kan nog säga att husbehovsämnen
och husbehovsstickning om är snart borta.

ACC. N:R M. 16719:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Det är klart att man kunnat köpa
konfektionsavvädda kläder så länge jag
minns. Det var till stovvästar, arbets-
blusar och de int bara bland rattlare
använda Manchesterbyxor o.s.d.
Dessa plagg köptes mest i Växjö men även
i affärerna här.

Stenarett d.v.s. skräddarydda kläder
tyckte man nog var bättre än fabriks-
sytt.

Detta var i min barndom.

Nu är konfektionsplaggen så goda som
allmänna. Detta kan väl dateras från
1940-talet.

Hosmanborg den 19-1-1967

Tor Frank

LUF 132

Frukter och Bär: Husbehörsodling
och Stamnktion - Fågelskita nr. 132.
På tiden innan sekelskiftet, ja ännu
tidigare, hade man i stora utsträckning
fruktträdgårdarkring de flesta hemmen.
Man odlade äpplen, päron plommonen
(Särlkan) maräppor om vartannat
Jag kan inte säga att någon sort
var vanligare än någon annan.
Det var nog husstaden som valde
och planerade fruktträdin.
Olla sorter av äpplen som odlades kan
jag nämna men astrakani odlades
bl.a i Örnshaga. Päronsorterna var
nog inte många. Jag minns en liten
päronsort som voro hårda dessa
kallade man för träpäron (träpäron)
Så fanns det en päronsort som var

24/1-67

något mindre än dagen o. s. v. svanbaksan.
Dessa fanns på flera gårdar något
namn på denna sort hade man ej.

Gulplomman var ganska allmänna.
Dessutom odlade man krikon dessa
voro rödaktiga samt något mindre än
de gula plommanen.

Vidare odlade man roderbär. Dessa
voro av plommanläkt, men ännu
mindre än krikonen. De mogna de int
färrän efter de första frostnätterna.

Vad det gäller äpplen kunde de få namn
efter lokala förhållanden. En äpple-
sort kallade man - Lillagårdsäppel
efter en gård. Ett annat äpple kallades
- Karl Ösäppel. Vi hade en annan sort
namn av smaken se Flammingsäppel.

En sort päron kallades Soldatpäron.

Körstbären indelade man i röda och svarta
moräbbär och körstbär (fjersbär).
De senare var stora och blarröda
samt mycket sura.

Jag kan inte fullt klargöra hur
man anskaffade de olika fruktträderna.

Från 1870-talet och några decennier framåt
anskaffade först folkskolläraren M.
Lindblad och senare efterträdaren J. B.
Lagerlund fruktträd vidare lärde de
kort komsten att ympa vildaplar.
Lindblad anlade för en trädgård
kring sin bostad. Lagerlund skänkte
även sina elva fruktträd. Detta var
strax efter sekelskiftet.

Under min barndom omkring 1910-12
skänkte länks Huskällningsrättskapet
fruktträd till egna hembyggarne.

Min far fick några bl.a. Om jag minns rätt var det Äkerä, Allendel och s.k. Citron-äpple.

På samma tid ympade min far själv in ett par päronträd. Det var stora Berga-matter (päronatti).

Det märkte jag berätta om en päronsort som fanns i byn Skälholmsnyd i vår socken.

Traditionen berättar att denna sort var hemförd och planterad av en soldat Goldsmith som deltog i trehundraåriga kriget. Träden ett par stycken bläste ner år 1936.

Jag stämmer ner denna tradition för flera år sedan. Ett kanske bra belägg för traditionens äkthet fann jag i en sockenhandling från år 1646 där

omnämns Goldemiths Dotter.

Någon särskild beskrivning om frukt-
skörden från jag ej ge.

Fruktfrukten började man använda efter
som den föll. Äpplena skaldes och skars
i små sklyftor. Dessa trädde på träddar
och hängdes i närheten av elden. Efter
1 1/2 och spisens införande hängdes de över den-
-samma. I torkat tillstånd höll dessa
sklyftor för längre förvaring. Det blev en
användigt ingrediens i fruktsooppan.

Sklyftorna kallades "äpplasäppa"

Äpplen som skulle förvaras konserverades
man i regel

Päronen torkade man i regel. Detta till-
-gick så att man torkade (förräddde)
päronen. Skaffen behöll man, så skars
man ett kors i varje päron. Torkningen

skedd i bakugnen efter det att man
gräddat bröd. Päronen sattes på stora
bakplåtar på villia man lagt papper.
Någon torkade päron vara ombytta i fukt-
-ropa. Färs i fuktet är nog värd av
barn. Jag har aldrig under min barn-
dom hört talas om att man hade
färs i fuktet som efterrätt.
Marmelad mos o.s.v. hör till senare
tiden.

Hermtink inkröning; om fäggelistan anser
inkröning i glasburkar. Började här
omkring 1907-1908. Ungefär vid denna
tiden började Sandvicks Glasbruk här-
städes tillverka o. h. konserverburkar med
skjada kanter och lod. Mellan dess
kanter placeras gummiringen.

En fuktart som förutom torkning

användes vid Kalas ad. var pärönen.

Man skalade dem så kockes dom in i voden.
lag. Gultade eller inkokta pärön var en
mycket omdykt sak vid Kalasen. Eller så
att man böjde koka in pärönen hermetiskt
(konserverade) minskade användningen av
inkokta pärön. Många husvärdar hade
egna recept för inkokningen i olika böcker
än det andra.

Det var i regel husmor som skötte
arbetet med tillagandet av de olika
frukterna.

Försäljningen var av ringa omfattning.
Dock fram till bruket fram en och
annan försäljare av frukt. Det kunde
vara från egen odling ibland sålde
nedertörande även för andra.

En del förändringar förändringar

ifråga om frukt har nog skett.
I fråga om odling av frukt är väl
bland egna ämäsägare och småbrukare en
väldigt inga större förändringar gjorda.
Inköpen görs i större utsträckning
i affärerna.

Ja kommer ibland tillbarna fruktför-
säljningar om höstarna. Dessa försäljare
kommer från Urskult, Blekinge och
Skåne.

Konsumtionen av frukt har ökat
över hela linjen.

I fråga om någon slags propaganda
har jag förut nämnt hur enskilda
personer och hushållnings-sällskapet gjorde
Trädgårdsföreningen i orten har varje
höst utställning av frukt. Detta gör
givetvis en viss propaganda för frukt.

Apelsiner var sållynta i våra hem
(arbetarfamiljerna) i min barndom.

Vi var ju så många syskon så vi fick
få jularna dela på en apelsin. Givetvis
vantrades inte socker till apelsinklyftorna.
Skallet tog mor hand om och forskade.
Det kallades sommaranskal.

Jag vill minnas att apelsinerna kostade
fem öre styck. De fanns endast vid jularna
hos samhälls handlande. Det var omkring
1909-10.

Apelsinerna var dels vanliga, dels blod-
apelsiner. Saft och marmelad av apelsin
tillhör ett långt senare datum.

Jag har inget minne av när vin-äppelna
kom till våra hem.

Däremot minns jag "premiären" av
kananerna

Jag var 10 år (1918). Då kom det hem
-en kusin från Stockholm där han
arbetade. Han hade några bananer
med sig. Då delade han ut en banan
så att alla i kusinboken fick var
sin skiva eller bit av bananen.

Mer någon anledning har denna banan-
premiär fastnat i mitt minne.

Citroner började finnas i affärerna
i min barndom. Vad de användes till
vet jag ej längre fram användes citron-
saft när man hade ont i halsen.

Konsumtionen av citroner har ökat.
Ännu används citronsaft i vatten,
samt till någon eller några maträtter
m.m.

De s.k. sydrukterna var mycket
sällsynta i arbetar- och jägarfamiljerna

i min barndom. Från tiden för första världskriget har konsumtionen ökat.

På de äldre gårdarna och stugorna fanns det så gott som allmänt bärbuskar. Det var krustärsbuskar (stedskölbär) och vintär. Hallan plöddes vid stenrör och på Balfällan. Jag minns flera gårdar, torp, och ęgnahem som i min barndom hade enbart dessa buskar.

Vintären var mest röda. Krustären var mest den mindre gula sorten.

Vad jag minns dessa buskar användades. Dock har jag hört att man bjöde mer grenar av vintär- och krustärsbuskar hade gjord över dem. I anledning bildades nya rätter och så kunde man få fram nya buskar.

ACC. N:R M. 16719:22.

Jordgubben och lamorna var mycket
sällsynta under min barndom.

Hamnaberg den 10-1-67

För Frank

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND